MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI SAVODGA O‘RGATISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Sarvinoz Xabibullayeva - Sirdaryo viloyati pedagogik mahorat markazi “Maktabgacha, boshlang‘ich va maxsus ta’lim metodikalari kafedrasi katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni savodga o‘rgatishda raqamli texnologiyalar imkoniyatlaridan foydalanish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli vositalarning pedagogik jarayonga ta’siri, ularning afzalliklari hamda mavjud muammolar yoritiladi.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, raqamli texnologiyalar, savod o‘rgatish, interaktiv o‘qitish, multimediya resurslar.

Kirish. Zamonaviy jamiyatda raqamli texnologiyalar har bir sohada chuqur ildiz otmoqda. Ta’lim tizimi ham bu jarayondan mustasno emas. Ayniqsa, maktabgacha ta’limda raqamli vositalarning qo‘llanilishi, bolalarda dastlabki bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantirishda muhim o‘rin tutmoqda. Bolalar tafakkuri va dunyoqarashi shakllanayotgan davrda vizual va interaktiv yondashuvlar samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. Shu nuqtai nazardan, maktabgacha yoshdagi bolalarni savodga o‘rgatishda raqamli texnologiyalarni qo‘llash dolzarb masala hisoblanadi.

Raqamli texnologiyalar deganda interaktiv doskalar, planshetlar, kompyuter dasturlari, mobil ilovalar, ta’limiy multfilmlar va boshqa multimediya vositalari tushuniladi. Ushbu vositalar bolalarning e’tiborini jalb qilish, ularni faol o‘quv jarayoniga jalb etish, individual yondashuvni ta’minlashda katta ahamiyatga ega.

Masalan, o‘zbek tilida ishlab chiqilgan “Bilimdon bola”, “Alifbe o‘rganamiz”, “ABC Kids” kabi mobil ilovalar orqali harflar, tovushlar va so‘zlar o‘rgatiladi. Bolalar vizual va audio materiallar orqali o‘rganayotgan mavzularni tezroq eslab qolishadi, bu esa savodga o‘rgatish jarayonini soddalashtiradi.

Raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari

1. O‘quv jarayonining interaktivligi

Raqamli texnologiyalar yordamida darslar interaktiv shaklga o‘tadi. Bu bolalarda passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylanishga yordam beradi. Masalan, sensorli ekranlarda harflarni bosib o‘rganish yoki tovush chiqarish orqali aktiv ishtirok etish mumkin.

2. Vizual va eshituv materiallar yordamida o‘zlashtirish

Maktabgacha yoshdagi bolalar ko‘proq ko‘rish va eshitish orqali o‘rganadilar. Raqamli texnologiyalar – video, audio, animatsiya – bu jarayonni yanada samarali qiladi. Harflarning harakatlanishi yoki so‘zlarning talaffuzi bolalarga oson tushuniladi.

3. Moslashtirilgan o‘quv materiali

Har bir bola individual qobiliyatga ega. Raqamli ilovalar bolaning o‘rganish tezligi, qiziqish doirasi va darajasiga mos ravishda o‘quv materialini taklif qiladi. Bu esa har bir bola uchun shaxsiylashtirilgan ta’lim imkonini yaratadi.

4. O‘yinlar orqali o‘rganish

O‘yin elementlari orqali ta’lim olish bolalarning psixologik va kognitiv holatiga mos keladi. Bolalar raqamli o‘yinlar orqali so‘zlarni, harflarni, raqamlarni quvonchli tarzda o‘zlashtiradi. Bu metod motivatsiyani oshiradi.

5. Natijalarni tezkor kuzatish va baholash

Dasturiy vositalar o‘quvchining qayerda xatolikka yo‘l qo‘yayotganini tezda ko‘rsatadi. Bu o‘qituvchiga ham, ota-onaga ham bola bilimini aniqlik bilan tahlil qilish imkonini beradi.

6. Ijodiy fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish

Ba’zi raqamli o‘yinlar va dasturlar bolalardan muayyan masalani yechishni yoki mantiqiy fikrlashni talab qiladi. Bu orqali bolalarda ijodkorlik va mustaqil fikrlash shakllanadi.

7. Ta’limga bo‘lgan ijobiy munosabatni shakllantirish

Raqamli vositalar ta’lim jarayonini qiziqarli va zamonaviy tarzda olib boradi. Bu esa bolalarda o‘qishga bo‘lgan ijobiy munosabat va ishtiyoqni kuchaytiradi.

Ta’lim sifatini oshirishdagi afzalliklar

1. Individual yondashuv: Har bir bola o‘ziga mos tempda o‘rganadi. Raqamli texnologiyalar orqali bu yondashuv amalga oshiriladi.

2. Motivatsiya va qiziqishni oshirish: Interaktiv va o‘yin shaklidagi mashg‘ulotlar bolalarda o‘quvga bo‘lgan qiziqishni oshiradi.

3. Ko‘pkanallilik: Ovoz, rasm, harakat orqali axborotni qabul qilish ko‘nikmalari bir vaqtda shakllanadi.

4. Muomala va muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish: Ayrim dasturlar guruhda ishlashga mo‘ljallangan bo‘lib, bolalarda ijtimoiy faollikni oshiradi.

Raqamli texnologiyalardan foydalanishdagi muammolar

Shunga qaramay, bu vositalarni qo‘llashda ayrim kamchiliklar mavjud. Jumladan:

- Texnik infratuzilmaning yetarli emasligi. Ayrim hududlardagi maktabgacha ta’lim muassasalari hali to‘liq raqamli jihozlar bilan ta’minlanmagan.

- Pedagoglarning malaka yetishmovchiligi. Raqamli vositalardan to‘g‘ri foydalanish uchun pedagoglar maxsus tayyorgarlikdan o‘tishi lozim.

- Ekran oldida vaqtni cheklash zarurati. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ekran oldida uzoq vaqt o‘tirish salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar maktabgacha ta’lim tizimida, xususan savodga o‘rgatish jarayonida muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Ular nafaqat o‘quv jarayonini qiziqarli va samarali qiladi, balki bolalarning tafakkuri, nutqi va ijodiy fikrlashini ham rivojlantiradi. Biroq bu vositalardan oqilona va me’yorida foydalanish, pedagoglar malakasini oshirish hamda texnik bazani mustahkamlash talab etiladi. Ana shundagina raqamli texnologiyalar orqali savodga o‘rgatish natijalari yuqori bo‘lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Abdukodirova, N. M. (2021). Maktabgacha ta'limda axborot texnologiyalarining o‘rni. Toshkent: O‘zbekiston pedagogika nashriyoti.

2. Rasulova, G. M. (2020). Raqamli ta’lim muhitida boshlang‘ich savodxonlikni shakllantirish yo‘llari. Ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. Toshkent: TDPU.

3. Soliyeva, Z. A. (2022). “Maktabgacha yoshdagi bolalarni savodga o‘rgatishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.” Pedagogik izlanishlar jurnali, №2, 45–50.

4. Karimov, A. T. (2019). Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–4312-sonli qarori. (2019). “Raqamli ta’lim” tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. Lex.uz.

6. UNESCO. (2021). Guidelines on the use of digital technologies in early childhood education. Paris: UNESCO Publishing. https://unesdoc.unesco.org